

Alusta alkaen 31
25.9.2008 Savonlinnan Tuomiokirkko
1 Moos 22:1-19

Jumala koettelee Abrahamia

Olemme päässeet 1 Mooseksen kirjan selityksessä luvun 22 alkuun. Seuraa teksti, joka on luultavasti Vanhan testamentin vaikein, kertomus Abrahamista ja Iisakin uhraamisesta. Muistelen lukeneeni edesmenneen prof. Timo Veijolan teoksesta Ihmisenä Jumalan maailmassa, että juutalaisten rabbiin mukaan tätä tekstiä ei pitäisi kenenkään lukea ennen kuin on täyttänyt 30 vuotta. Mutta vaikka olisi 80 -vuotias, tämä teksti voi olla liian raju ja loukkaava.

Kun näistä tapahtumista oli kulunut jonkin aikaa, Jumala tahtoi koetella Abrahamia ...
(1 Moos 22:1)

Kertomuksen alku on tärkeä. Lukija saa heti alussa tietää, että se, mitä Jumala Abrahamilta vaatii, ei tule toteutumaan Iisakin kuolemassa. Lukija saa odottaa, että Jumala hoitaa asian jollakin tavalla ja pitää huolta niin Abrahamista kuin hänelle annetusta lupauksen lapsesta (Näin prof. Antti Laato). Mutta Abraham ei sitä tiennyt. Siksi kyse oli koettelemuksesta.

Mitä koettelemus on?

Mitä järkeä tällaisessa koettelussa on? Siihen on vaikea vastata, niin rankka kertomus jatkossaan on. Sen kuitenkin voi sanoa, että hyvin monien ihmisten elämässä on jotain vastaavaa, joitain niin rankkoja elämäkokemuksia, että väkisin usko joutuu äärimmäiselle koetukselle: onko Jumalaa olemassa tai jos on, niin ei kai hän ainakaan voi olla hyvä.

Kaikkein selvintä tällainen tunne on varmaankin silloin, kun omaa lasta kohtaa kuolema tai kova kärsimys tai väkivalta.

Käsillä oleva kertomus ei anna järjellistä selitystä sellaiseen. Eikä se ei anna ehkä edes kunnollista lohdutusta. Mutta kyllä se saattaa lohduttaa, kun saa Jumalan sanasta lukea, että sellaista on tapahtunut muillekin ja Jumala tietää miltä se tuntuu, mutta sallii silti koetuksen, vaikka on hyvä.

Poikasi, jota rakastat

... ja sanoi hänelle: "Abraham!" Abraham vastasi: "Tässä olen." Ja Jumala sanoi: "Ota mukaasi ainoa poikasi Iisak, jota rakastat ... (1 Moos 22:1-2)

Tanskalainen, 1800 –luvulla elänyt kristitty filosofi Sören Kierkegaard on kirjoittanut mielestäni parhaan selityksen tähän tekstiin. Se on teoksessa Pelko ja vavistus. Siinä hän asettautuu kuvitellun nimimerkin, Johannes de Silention, saappaisiin ja kuvailee hänen tuntojaan, kun hän mietiskelee uskon esikuvaa Abrahamia ja ihmettelee hänen uskoaan. Johannes de Silentio on kristinuskon harrastaja ja tuntija, joka tietää kristinuskon perusasiat hyvin, mutta ei itse osaa uskoa henkilökohtaisella uskolla.

Johannes de Silentio (eli Kierkegaard) lähtee liikkeelle Jumalan sanoista ”ainoa poikasi Iisak, jota rakastat”. Hän sanoo, että jos hän olisi kirkkoherra, jonka pitää saarnata tästä tekstistä, niin hän kuvailisi seurakunnalle ensin perusteellisesti sitä, mitä oman lapsen rakastaminen oikein on. Siitä saarnatessa ei tarvitsisi olla mikään kiire. Voisi ensin käyttää pari viikkoakin näiden sanojen

selittämiseen: ”ainoa poikasi, jota rakastat”. Mitä ja millaista onkaan sellainen rakkaus, josta Jumalakin sanoo, että Abraham rakastaa poikaansa! Kyllä siitä voisi tosiaan kaksi viikkoa saarnata, siitä millaista on vanhemman todellinen rakkaus lapseensa on.

Abrahamin tapauksessa on huomattava isän luonnollisen rakkauden lisäksi se, että Iisak oli Jumalan Abrahamille ja Saaralle lupaama lapsi, jota he olivat odottaneet ja toivoneet monta kymmentä vuotta. Abraham ja Saara olivat joutuneet kokemaan valtavia henkisiä koettelemuksia yrittäessään saada Jumalan lupaamaa jälkeläistä (muistamme esim. episodin, jossa Saara antaa orjattarensa Haagarin Abrahamin vuoteeseen saadakseen hänen kauttaan Jumalan lupaaman lapsen, kun itse oli hedelmätön). Lopulta, Saaran ja Abrahamin ollessa jo vanhuksia, enkeli tulee vierailemaan pariskunnan luona ja lupaa, että vuoden kuluttua siitä päivästä Saaralla olisi poika. Sitten Iisak syntyy. Saara ja Abraham nauravat ilosta ja siksi lapsen nimeksi tuli Iisak, eli suomeksi ”Hän nauraa”.

Jumalan moukari

Jumalan sanoista voi aistia sen tunteen, jonka ne ovat Abrahamissa herättäneet. Ensin Abraham kuunteli iloisena ja oli heti valmis sanomaan Herralle: ”Tässä olen”. Senkin hän on kuunnellut vielä iloisena, kun Jumala on sanonut ”ota mukaasi Iisak, ainoa poikasi, jota rakastat ...” Mutta seuraavassa silmänräpäyksessä tulee ankarampi muokarin isku kuin mikään mitä ihminen saattaa kuvitella:

”... lähde Morian maahan ja uhraa hänet siellä polttouhriksi vuorella, jonka minä sinulle osoitan.” (1 Moos 22:2)

Toiveikas elämä Jumalan edessä vaihtuu yht’äkkiä suurimmaksi kauhuksi, kun Luoja aikoo ottaa kaikkein rakkaimman pois.

Tekstin jatko saa Johannes de Silention täysin hämmästyneenä ihmettelemään Abrahamia.

Varhain seuraavana aamuna Aabraham satuloi aasinsa ja otti mukaansa kaksi palvelijaansa sekä poikansa Iisakin, ja halottuaan polttouhripuita hän lähti menemään siihen paikkaan, jonka Jumala oli hänelle sanonut. (1 Moos 22:2-3, 1938 käännös)

Abraham ei nimittäin aikaile eikä vitkastele, vaikka Jumalan sana on näin kauhea. Hän nousee varhain. Hän toteuttaa kaikki välttämättömät toimet. Niistä on kerrottu viipyillen, itsestään selvät yksityiskohdatkin, aasin satulointi, palvelijoiden ottaminen, halkojen hakkaaminen ja matkaan lähtö. Abrahamin sisäisestä elämästä ei kerrota mitään, mutta hyvin voi kuvitella, mikä myllerrys hänen sydämessään on ollut. Ehkä jotain pientä tästä samasta kauhusta ovat kokeneet ne, jotka joutuvat hoitamaan käytännön toimia kun omaa kuolemansairasta lasta pitää viedä lääkäriin ja leikkauksiin, vaikka toivoa ei ole.

Johannes de Silentio ihmettelee Abrahamin uskoa. Kuinka hän voi uskoa näin järjettömän ja hirmuisen Jumalan sanan?! Koska hän uskoo vastoin kaikkea järkeä, että Jumala on hyvä ja voi kääntää asiat hyviksi. Johannes de Silentio tajuaa, että kyse on omakohtaisesta uskosta, joka Abrahamilla on, mutta jota hänellä ei ole. Kertomus osoittaa, että henkilökohtainen uskominen on sellaista, mikä ei mitenkään onnistu omien luontaisten kykyjen avulla.

Kolmantena päivänä Abraham näki paikan etäältä. (1 Moos 22:4)

Helvetillinen matka! Lopulta Abraham näkee sen paikan, johon hänen on mentävä, mutta jota hän ei voi ymmärtää ja joka tuhoaa kaiken sen, mitä hän on rakastanut ja jonka varaan hän on elämänsä laittanut. Ja tuhoajana on Jumala, joka on hänelle kaiken antanut!

Abraham Jumalan ja Jeesuksen vertauskuvana

Abraham –kertomus on ymmärrettävissä ainoastaan Uudesta testamentista käsin. Abraham ei ole ainoastaan uskon esikuva. Hän on kärsimyksessään myös ennakoiva vertauskuva Jeesuksesta. Jeesus tiesi kuolevansa, hän tiesi, että se on Jumalan tahto, se oli ”malja”, joka hänen oli tyhjennettävä. Kun Jeesus rukoili Getsemanessa, että ”Isä, ota pois minulta tämä malja, älköön kuitenkaan tapahtuko minun tahtoni vaan sinun tahtosi”, niin hänen tunteensa olivat samanlaisia kuin mitä Abraham tunsi, kun hän kolmantena päivänä näki sen paikan etäältä.

Samalla Abraham on ennakoiva vertauskuva myös Jumalasta, Isästä. Iisak oli Abrahamin ainoa poika, jota hän rakasti. Jumala sanoi vastaavaa Jeesuksen kasteessa:

Tämä on minun rakas Poikani, johon minä olen mielistynyt (Matt 3:17)

Raamatussa on näin järkyttävä teksti siksi, että se antaa taustaa sille, millaisen uhrin Jumala antoi meidän puolestamme:

Sillä niin on Jumala maailmaa rakastanut, että hän antoi ainoan Poikansa, ettei yksikään joka häneen uskoo, hukkuisi, vaan hänellä olisi iankaikkinen elämä (Joh 3:16)

Aiemmin minusta tuo oli aika huono selitys. Sitten olen lukenut siitä, kuinka kristinuskon vaikeinta asiaa, Jeesuksen ristinuhria, yritetään tehdä muslimeille käsitettäväksi heidän perinteestään lähtien. Islamissa Abraham ja Iisakin uhraaminen ovat tunnettuja kertomuksia. Jollain ihmeellisellä tavalla tämän kertomuksen kautta Jumalan antama uhri voi tulla siinä perinteessä käsitettäväksi. Se tekee ainakin minulle uskottavaksi sen, että Abraham on tosiaan ennakoiva vertauskuva Jumalasta ja Jeesuksesta.

Loppumatka Morian vuorelle

Silloin hän sanoi palvelijoilleen: "Jääkää tänne ja pitäkää huolta aasista, minä ja poika menemme tuonne rukoilemaan ja palaamme sitten luoksenne." Abraham otti polttouhripuut ja antoi ne Iisakin kannettavaksi; hän itse otti tulen ja veitsen, ja sitten he jatkoivat yhdessä matkaa. (1 Moos 22:6)

Abrahamilla on Jumalan järjetön käsky. Samanaikaisesti uskoo, että vaikka hän tottelee, Jumala antaa hänen ja Iisakin palata.

Abraham otti polttouhripuut ja antoi ne Iisakin kannettavaksi; hän itse otti tulen ja veitsen, ja sitten he jatkoivat yhdessä matkaa. (1 Moos 22:7)

Lukija voi aistia jokaisen askeleen, jokaisen esineen mukaan ottamisen kauheuden: polttopuut, tuli ja se hirveä veitsi. Sitten he jatkoivat yhdessä matkaa.

(Sivuhuomautus: J.R.R. Tolkienin teoksessa Taru sormusten herrasta on kirjallinen viittaus tähän kertomukseen. Gandalf on eräänlainen Kristus –hahmo. Hän aavistaa tulevan tuhonsa

Kääpiökaivannon onkaloissa, mutta suostuu silti matkaan vuoren läpi pelastaakseen sormusta vievän retkikunnan. Vuoren nimi on Moria. Jotain nykymaailmasta kertoo se, että kun Googleen laittaa hakusanan Moria, niin Wikipedia alkaa kertoa Gandalfista eikä Raamatusta. Tosin hyvä niinkin, Tolkienin kirja on hyvä, vaikkei Raamatun veroinen).

Matkan vuorta ylös katkaisee Iisakin luottavainen ja ihmettelevä kysymys:

Iisak sanoi isälleen Abrahamille: "Isä!" Ja Abraham sanoi: "Niin, poikani?" Iisak sanoi: "Tässä on tuli ja puut, mutta missä on karitsa polttouhriksi?" Abraham vastasi: "Jumala katsoo kyllä itselleen karitsan polttouhriksi, poikani." Sitten he jatkoivat yhdessä matkaa. (1 Moos 22:7-8)

Tämä on jälleen kätetty viittaus Jeesukseen.

Seuraavana päivänä hän [Johannes] näki Jeesuksen tulevan luoksensa ja sanoi: "Katso, Jumalan Karitsa, joka ottaa pois maailman synnit". (Joh 1:29)

Järjen ja etiikan arvioinnin mukaan Abraham on hullu

Mutta Abraham ei tiennyt, kuka se oikea uhri olisi. Hän oli menossa uhraamaan omaa poikaansa.

Ja kun he olivat tulleet siihen paikkaan, jonka Jumala oli hänelle sanonut, rakensi Aabraham siihen alttarin, latoi sille halot, sitoi poikansa Iisakin ja pani hänet alttarille halkojen päälle. Ja Aabraham ojensi kätensä ja tarttui veitseen teurastaakseen poikansa (1 Moos 22:9-10, v. 1938 käännös)

Johannes de Silentio kirjoittaa aivan oikein, että Abraham on kuin hullu, täysi mielipuoli. Jokaisen järkevä ihmisen täytyisi ajatella tässä vaiheessa, että Jumalan antama käsky on houretta. Mutta Abraham ei tee näin, hän uskoo, hän on jännittänyt kätensä ja veitsi on uppoamassa oman pojan sydämeen, koska Jumala on niin häntä käskenyt.

Tässä vaiheessa käy aivan selväksi, miksi rabbien mielestä kukaan alle 30 –vuotias ei saisi lukea tätä tekstiä. Raamattuun on ensin perehdyttävä niin hyvin, että ymmärtää, ettei Jumala käske meistä ketään tappamaan viatonta ihmisuhriksi. Ellei tämä ole täysin selvää, tätä tekstiä voi lukea oikeuttamaan aivan kauheita tekoja: esimerkiksi World Tower Centerin itsemurhaiskuja New Yorkissa. Nehän tehtiin uskonnollisessa hurmoksessa, varmaankin sokeassa uskossa siihen, että Jumala vaatii ja käskää uhraamaan kaiken, vastoin järkeä ja tunteita mutta kääntää kaiken hyväksi, kunhan vaan totellaan. Jos tätä tekstiä lukee tuolla tavalla, se on äärimmäisen vaarallinen teksti.

Mikä on sitten tekstin sanoma? Kierkegaardin mukaan se on seuraava: Jos mennään aivan loppupeleihin, Jumala ja häneen uskomisen ei ole ymmärrettävissä etiikan ja moraalin avulla. Etiikan ja moraalin ja järjen mittapuulla Abraham on selvästi hullu, uskonnon sekoittama mielipuoli. Tekstin tarkoitus ei kuitenkaan ole se, että meistä pitäisi uskossa tulla hulluja ja uskonnon sekoittamia mielipuoilia. Tarkoitus on sanoa, että uskossa ja Jumala –suhteessa on asioita, jotka menevät eettisen ja moraalisin arvioinnin ohi, eri elämän tasolle.

Tällainen eettisen arvioinnin ulottumattomiin menevä asia on esimerkiksi Jeesuksen antama ristin uhri meidän syntiemme vuoksi. Järjen ja etiikan avulla arvioiden on täysin hullua väittää, että Jumala olisi voinut antaa ainoan Poikansa kuolemaan sinun syntiesi sovitukseksi. Etiikan ja moraalin ja järjen kannalta on ylipäänsä mahdotonta, että joku syytön voi kuoleamalla sovittaa toisen

syllisyyden. Jos ihmisten välisissä asioissa joku ilmoittautuu kärsimään toisen ansaitseman rangaistuksen, ei poliisi eikä tuomari ota sellaista kuuleviin korviinsa eikä siitä tehdä esitutkintaa eikä yleinen syyttäjä reagoi muuten kuin ehkä kehottamalla syylliseksi ilmoittautunutta menemään lääkärin puheille ja lääkäri laittaa hänet suljetulle osastolle.

Ja kuitenkin me tänäänkin vietämme ehtoollista, jonka keskeinen viesti on Jeesuksen sanat: ”Tämä on minun vereni, joka vuodatetaan teidän puolestanne.” Jos sinä uskot sen, se on järjen ja etiikan mukaan lähes yhtä järjetöntä kuin se, että Abraham uskoi Jumalan käskyä ja oli valmis uhraamaan ainoan poikansa kuolemaan.

Erona meidän ja Abrahamin uskossa on kuitenkin se, että uhrin antaja on eri. Meidän kohdallamme Jumala on Abrahamin roolissa, Jeesus on Iisakin roolissa. Meillä ja Abrahamilla on yhteistä se koettelemus, että järki, tunteet ja moraalit eivät voi käsittää Jumalaa, vaan niiden on luotettava sellaiseen, mikä menee niiden yli.

Tämä saattaa mennä vaikeatajuiseksi. Jos et kykene seuraamaan tämän Raamatun ehkä vaikeimman tekstin ajatuksen juoksua, niin muista ainakin se, mitä se ei tarkoita: Jumala ei koskaan käske sinua tappamaan ketään, ei vahingoittamaan ketään vialta, ei varastamaan, ei valehtelemaan, ei parjaamaan, ei halveksimaan. Eikä uhraamaan lastasi. Jos kuulet vastaavia moraalia vastaan olevia sisäisiä käskyjä kuin Abraham, se ei ole Jumala, vaan mielenhäiriö. Abraham ei ole uskon esikuva siksi, että meidän pitäisi sokean uskon vallassa alkaa uhrata ketään tai tehdä muuta vääryyttä. Kun ollaan uskossa, etiikka pätee eettisiin kysymyksiin. Mutta etiikka ei kaikkea käsitä eikä pelkkä etiikka riitä ihmiselämän toivoksi.

Oikea uhri

Silloin Herran enkeli huusi hänelle taivaasta sanoen: "Aabraham, Aabraham!" Hän vastasi: "Tässä olen". Niin hän sanoi: "Älä satuta kättäsi poikaan äläkä tee hänelle mitään, sillä nyt minä tiedän, että sinä pelkät Jumalaa, kun et kieltänyt minulta ainokaista poikaasi". Niin Aabraham nosti silmänsä ja huomasi takanansa oinaan, joka oli sarvistaan takertunut pensaikkoon. Ja Aabraham meni, otti oinaan ja uhrasi sen polttouhriksi poikansa sijasta. Ja Aabraham pani sen paikan nimeksi "Herra näkee". Niinpä vielä tänä päivänä sanotaan: "Vuorella, missä Herra ilmestyy". (1 Moos 22:1-13, v. 1938 käänös)

Oinaan eli pukin uhraaminen tapahtui Morian vuorella, jonne kuningas Salomo myöhemmin rakennutti Herran temppelin. Siellä uhrattiin myöhemmin pukkeja syntiuhreiksi Israelin kansan puolesta.

Jumalan sanan vertauskuvallisuus on tosiaan monimutkaista. Ei Morian vuorella ollut temppeleikään ollut se lopullinen ja oikea uhrin paikka. Senkin uhrin olivat vertauskuvia lopullisesta ja kertakaikkisesta sovituksesta.

Laissa siis on vain varjo tulevasta, paremmasta todellisuudesta, ei sen varsinaista ilmentymää. Vaikka lain määräämät uhrin toistetaan vuodesta vuoteen, laki ei ikinä pysty tekemään pysyvästi täydellisiksi niitä, jotka astuvat Jumalan eteen. Muutoinhan uhraaminen olisi lopetettu. Jos ne, jotka ottavat osaa jumalanpalvelukseen, olisivat jo kerran tulleet puhdistetuiksi, heillä ei olisi enää mitään syntejä tunnollaan. Mutta uhrin päinvastoin muistuttavat synneistä joka vuosi. Mahdotontahan on, että härkien ja pukkien veri poistaisi synnit.

Siksi Kristus sanoo maailmaan tullessaan:

-- Uhreja ja lahjoja sinä et halunnut,
mutta sinä loit minulle ruumiin.
Polttouhrit ja syntiuhrit eivät sinua
miellyttäneet.

Silloin minä sanoin: Tässä olen. Niin kuin minusta on kirjakääröön kirjoitettu, niin olen tullut tekemään, täyttämään sinun tahtosi, Jumala.

Hän sanoo siis ensin: "Uhreja ja lahjoja, polttouhreja ja syntiuhreja sinä et halunnut, ne eivät sinua miellyttäneet", vaikka näistä uhreista on laissa määräykset. Mutta sitten hän sanoo: "Tässä olen. Olen tullut täyttämään sinun tahtosi." Hän siis kumoaa nuo määräykset asettaakseen niiden tilalle Jumalan tahdon. Tämän tahdon mukaisesti meidät on pyhitetty ainutkertaisella uhrilla, kun Jeesus Kristus uhrasi oman ruumiinsa. (Hepr 10:1-10)

Jumala vannoi itse kauttansa

Palataan takaisin Abraham -kertomukseen

Herran enkeli huusi Abrahamille uudelleen taivaasta: "Näin sanoo Herra: Koska sinä tämän teit etkä kieltänyt minulta ainoaa poikaasi, minä vannon itseni kautta, että siunaan sinua runsain määrin ja annan sinulle jälkeläisiä niin paljon, että he ovat kuin taivaan tähdet tai hiekanjyvät meren rannalla, ja sinun jälkeläisesi valloittavat vihollistensa kaupungit. Ja sinun siemenessäsi tulevat siunatuiksi kaikki kansakunnat maan päällä, sentähden että olit minun äänelleni kuuliainen." (1 Moos 22: 15-18, viim. jae v. 1938 käänn.)

Uudessa testamentissa Heprealaiskirje ottaa esiin tämän Jumalan valan Abrahamille. Sen mukaan Jumala vannoi itse kauttansa, koska hänellä ei ollut ketään suurempaa, jonka kautta vannoa.

Antaessaan Abrahamille lupauksensa Jumala vannoi omaan nimeensä, koska ei ollut ketään suurempaa, jonka nimeen hän olisi vannonut. Hän lupasi: "Minä siunaan sinua runsain määrin ja annan sinulle runsaasti jälkeläisiä", ja kärsivällisesti odotettuaan Abraham sai, mitä hänelle oli luvattu.

Ihmiset vannovat jonkun itseään suuremman nimeen. Vala merkitsee heille asian vahvistusta, se lopettaa kaikki vastaväitteet. Siksi myös Jumala vannoi lupauksensa takeeksi vielä valan. Hän tahtoi tällä erityisellä tavalla osoittaa niille, joita lupaus koskee, että hänen päätöksensä ei muutu. Noilla kahdella järkähtämättömällä sanallaan, joissa hän, Jumala, ei voi valehdella, hän tahtoi rohkaista meitä, hänen turviinsa paenneita, ja kannustaa pitämään kiinni toivosta, joka on edessämme. (Hepr 6:13-18)

Meitä tuo Jumalan vala ja lupaus koskee siksi, että Jeesus Kristus on tuo "Abrahamin siemen", jossa kaikki kansakunnat maan päällä tulevat Jumalan vannoman valan mukaan siunatuiksi. Kun pidämme Abrahamin mukaan uskolla kiinni Jumalan lupauksesta, me saamme kokea sen toteutumisen. Kuten Abrahamin elämä osoittaa, siihen tarvitaan sellaista Jumalan lahjoittamaa uskoa, joka ylittää järjen ja etiikan kyvyt.

Takaisin arkeen

Sitten Abraham palasi palvelijoiden luo, ja he lähtivät yhdessä Beersebaan. Ja Abraham jäi asumaan Beersebaan. (1 Moos 22:19)

Tämä muistuttaa, että uskovan elämä on enimmäkseen tavallista maalaisjärjen varassa elämistä, kuten Abrahamin arki Beersebassa.